

EINSPACH GÁBOR
IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐ

1054 Budapest
Honvéd utca 8. I.2.
einspach@artmagazin.hu
+ 36 209 359 889

EG-03072020-03

Budapest, 2020. július 3.

Szakértői vélemény

Megbízó: MNB-Ingatlan Kft.

Megbízás tárgya: Korniss Dezső műveinek értékelése

Felajánló: Kolozsváry Ernőné

A megbízási szerződés aláírását követően áttanulmányoztam a rendelkezésemre átadott dokumentációt, majd felvettem a kapcsolatot a képeket felajánló gyűjtő képviselőjével. Azt követően elvégeztem a szükséges anyaggyűjtést, melynek elsődleges forrásai az internetes adatbázisokban, a forgalmazóknál, illetve a saját szakértői adattáramban tárolt adatok voltak. A szakvélemény alapja a megbízótól megkapott lista volt, mely a megállapított becsértékekkel kiegészítve a szakvélemény elválaszthatatlan részét képezi.

Korniss Dezső (1908-1984) a 20. századi magyar festészet egyik legfontosabb alakja, egyik meghatározó mestere. 1925-1929 között járt a Magyar Képzőművészeti Főiskolára, mesterei Csók István és Vaszary János voltak. 1928-ban érdemes művész lett. 1930-tól az *Új progresszív művészek* művészecsoport tagja volt. 1930-1931 között a *Munka-körben* dolgozott. 1929-től a Képzőművészek Új Társasága és 1946-tól a Szentendrei Festők Társaságának tagja, az Európai Iskola (1946) alapító tagja volt. Pesterzsébeten élt 1922-1939 között, 1934-től dolgozott Szentendrén és Budapesten. 1947-1948 között a Magyar Iparművészeti Főiskola tanára volt, 1948-ban felmondták tanári állását. 1949-1956 között bábfestésből és kereskedelmi plakátok színezéséből élt. 1963-1969 között Pannónia Filmstúdióban dolgozott. Művészetével több szalon kapcsolódott a korszak nyelvújító, avantgárd törekvéseihez és a szentendrei művészetéhez. Munkásságára jellemző a nyelvi, stilisztikai sokoldalúság, az állandó formakereső magatartás, ami néha egymással párhuzamos alkotói módszerekhez, és egymástól élesen eltérő alkotói periódusokhoz vezetett. Képzőművészeti tanulmányait a Podolini-Volkman-féle szabadiskolában kezdte meg 15 évesen. 1923-1924 között egy évet Hollandiában töltött, ahol többek között Rembrandt és a De Stijl művészete tett rá nagy hatást. 1925-ben a Magyar Képzőművészeti Főiskolán Csók István osztályába került. 1927-1928-ban készültek azok az archaizáló-kubisztikus, a mediterrán klasszikus művészet hatását őrző fejkompozíciók, amelyeket egyben szigorú plasztikai formálás, sötét alapszín és fény-árnyék játékok jellemeznek. Korniss Dezső a főiskolán ismerkedett meg Vajda Lajossal. Évfolyamtársai közül Kepes Györggyel, Trauner Sándorral és Schubert Ernővel

együtt tartott szorosabb kapcsolatot. A francia és az orosz avantgárd művészet tanulmányozása, azoknak eredményeit integráló formakeresés jellemző ebben az időben munkáira. Az akkori kompozíciók konstruktív formarendre épülnek, amelyeken egyszerre realiztikus formavilág, kubisztikus elemek, szimbolikus motívumok, szürrealis jelentéskör fedezhető fel (*Galambász*, 1927). Művészi programjukat erős szociális érzékenység, társadalomtudományi érdeklődés egészíti ki. Gyakran használta a fotómontázs technikáját. Az 1928-as műcsarnoki Növendékkiállítás elismerő kritikája ellenére a főiskolán vizsgálatot indítottak a nyugati orientációjú festőtanárok és festőnövendékek, köztük ~ ellen is. Kassák 1930-ban Korniss Dezsővel együtt több fiatal művészt meghívott a *Munka-körbe*. Korniss a *Munka* folyóirat számára több rajzot készített. Főiskolai társaival Új Progresszív Művészek elnevezéssel művészcsoporthoz alapítottak, első bemutatkozásukra 1930 márciusában a Tamás Galériában került sor. A művészcsoporthoz még abban az évben felbomlott, és megromlott viszonyuk a *Munka-körrel*. Schubert Ernő kivételével valamennyien külföldre távoztak. Korniss Párizsba utazott, ahol felfedezte a mediterrán-humanista tradíció értékeit és azoknak modern jelentéseit. Hazatérte után támogatta a Szocialista Képzőművészek Csoportjának munkáját. 1935-ben kezdte meg programszerűen a népművészeti, építészeti motívumok gyűjtését Vajdával együtt Szentendrén és Szigetmonostoron. A konvenciókkal teli művészettel szemben az orosz avantgárdhoz hasonlóan a művészet tradícióját, az elemi formákat a népművészetben és a provinciális művészetben találták meg. Céljuk a bartóki program hatására a nyugati és a keleti művészet számos eredményének integrálásával egy új, közép-kelet európai művészet megteremtése volt. Vajda és Korniss ezt a Szentendréhez kötődő programot "konstruktív-szürrealista sematikának" nevezte. Kollektív jellegű absztrakt és népi formákból építették meg kompozícióikat. Korniss az ún. mikrokozmosz-kompozícióiban helyi városképi és életformát idéző motívumvilággal dolgozott, amelyeket szimbolikus jelentéssel gazdagított (*Szentendrei motívum I-IV.*, 1935). Az architekturális zárt forma egy képzeletbeli térben lebeg. Korniss elsősorban pasztellt használt, hogy érzékletes finom felületeket teremtsen. Az első szentendrei korszak 1937-ig tartott. 1940-1943 között enteriőrökkel szerepel a Képzőművészek Új Társasága kiállításokon. A világháború alatti élmények, az egzisztenciális veszélyérzet hatására zaklatott ecsetkezelés, plasztikus fakturaképzés vált jellemzővé munkáira (*Búcsú, Halott katona*, 1944). A katonaság és a hadifogság után, 1945-től, az Európai Iskola időszakában egymással párhuzamosan készültek a tiszta színfoltokból építkező, konstruktív szellemű figurativitással jellemezhető képek mellett az expresszív, prekalligrafikus megoldásokat tartalmazó művek (*Ellentét*, 1947; *Laokoon*, 1948). A második szentendrei korszak 1945-1950 közé tehető. Gazdag asszociációs, szimbolikus tartalmú motívumvilág jelent meg a kompozíciókon, megsokasodtak a jellegzetes szentendrei építészeti formák, elemek, a mikrovilág apró lényei megnagyobbodtak. Új képalkotói módszerrel dolgozott, amelyben a szín minden eddiginél erőteljesebb struktúraszervező elem (*Sárkányos*, 1945; *Kántalók*, 1946; *Bölcsővariációk*, 1947; *Reménytelen harc*, 1948). A zenei ritmusképletek mellett a népdalok asszociatív képi világa fedezhető fel több képén. A korszak összegző fő műve, az 1948-ban készült *Tücsöklakodalom*, amelyben Korniss megfestette a magyar "joie de vivre"-t. 1945-ben kezdte el a több száz lapból álló *Illuminációk* című monotípiá-sorozatot, amelyet Rimbaud költészete inspirált. Mindegyik lapnak egy elvont, emblematisz vonalkonstruáció részeként ábrázolt architekturális keret és fej az alpmotívuma. 1948-ban elbocsátották főiskolai tanári állásából. Korniss 1950-től belső emigrációba vonult, bábfestésből és plakátszínezésből élt. Kisméretű szürrealista képek mellett fotókollázsokat készített. Az 50-es években eljutott a képfelület, színfelület alakításáig. A színek egymáshoz való viszonyait kutatta (*Narancs és kék*, 1954). 1956-ban született meg az első kalligráfia. 1956-1962 között készültek a nagyméretű zománckalligráfiák. 1958-ban mutatta be Amersfoortban csorgatásos technikával készített műveit a Bálint Endrével közös kiállításon. Ezekben a műveiben a spontaneitás ellenére jelen van egyfajta láthatatlan strukturáltság. 1963-tól festette a *Metamorfózis-variációkat*. A kompozíciók nem tartalmaznak tárgyi elemeket. Ahogyan a zománcképek sűrűsödik, szertefoszlik, úgy bontakoznak ki különböző tájak, városok, enteriőr részletek körvonalai. 1963-1968 között ~ érdeklődése a kollázs és az animációs film felé fordult. Kovásznai Györggyel közösen a Pannónia Filmstúdióban nyolc

animációs filmet készített. 1963-1967 között születtek ecsetrajzai. 1968 újabb fontos alkotói korszakának kezdete volt. A népművészetből átemelt, absztrahált motívumvilág tűnik fel a hard edge festésmódban készült képein (*Szűrmotívum*, 1968; *Pásztorok*, 1968; *Rablók*, 1977). A szűrmotívum vagy a zászlómotívum a tiszta formaviszonylatok hordozójává válik. E korszak összegző fő műve az *Allegro barbaro* (1975). 1970-ben Korniss részt vett a fiatal neoavantgárd művészek ún. "R" kiállításán. Ebben az alkotói periódusában újra a geometrikus absztrakció jegyében dolgozott, elemi mértani formákat használt, végsőre egyszerűsített jeleket analizált (*Horizontális-vertikális*, 1975). Köztéri, épületdíszítói munkái is jelentősek. Rendkívül gazdag a Kornissról szóló irodalom. Rabinovszky Máriusz, Mezei Árpád, Frank János, Körner Éva, Várkonyi György, Hegyi Lóránd, hogy csak néhányat említsünk a Kornissról író művészettörténészek közül, de Kassák Lajos, Ungváry Rudolf vagy Zelk Zoltán is jelentős esszéket, riportokat jelentettek meg róla. Fontosak Korniss Kovásznai Györggyel közösen készített filmjei is, a *Nő a tükör előtt*, a *Monológ*, a *Gitáros fiú a régi képtárban*, a *Reggeltől estig*, a *Gondolat*, *Egy festő naplója*, a *Házasodik a tücsök* mind a magyar animációs film fontos alkotásai. A Magyar Nemzeti Galéria 1980-ban és 2018-2019-ben rendezte meg Korniss Dezső gyűjteményes, retrospektív kiállítását.

A műtárgypiac vizsgálata

Fontos az érték megállapításánál a piac általános állapota, a kereslet és kínálat összefüggései. Általánosságban kijelenthető - persze nem ismerve a járvány következményeit -, hogy a magyarországi műtárgypiac a 2008-as válság óta eltelt időszak legjobb periódusát éli. A klasszikus és modern művek piacán folyamatosan születnek az életműrekordok, a háború utáni és kortárs művészet piaci pedig, követve a nemzetközi trendeket, soha nem látott prosperitásban él. Az elmúlt évek magyar kulturális sikertörténete a hatvanas-hetvenes évek magyarországi neo-avantgárd törekvéseinek karrierje. Az aukciósházak utóbbi időben a háború utáni és kortárs művészet területén megélénkült aktivitása pedig újabb vevőket, gyűjtőket vonz erre a területre. A nemzetközi piac legdinamikusabb szegmense a háború utáni és kortárs művek piaca, itt a legmagasabb az árindex növekedése és a teljes forgalom szempontjából is ez az egyik legfontosabb időszak. A magyar művészet kiemelkedő teljesítményei nem ritkán 200 millió forintot is meghaladó árakat érnek el. A klasszikus piac vonatkozásában az értéksáv Munkácsy Mihály, Rippl-Rónai József vagy Csontváry Kosztka Tivadar esetében ezt messze meghaladó nagyságú is lehet. Ugyanakkor nagy jelentőségű, múzeumi rangú remekművek rendkívül ritkán kerülnek a műtárgypiacra. Magyarországon az aktuális kulturpolitikának, az állami vásárlásoknak és az erősödő gyűjtői érdeklődésnek köszönhetően nagyon jelentős felértékelődés figyelhető meg a nemzeti festészet vonatkozásában. A magyar születésű, itthon tanult, de külföldre emigrált művészeink, mint Reigl Judit vagy különösen Hantai Simon elképesztően magas, sokmillió eurós árai az itthon élő művészek, az egész magyarországi kortárs árszínvonalára is pozitívan hat, erősíti a gyűjtők és a befektetési szándékú vásárlók bizalmát a piacban. Mára a világ legfontosabb kánonképző múzeumainak gyűjteményébe eljutottak olyan itthon élő klasszikusai az Iparterv generációnak, mint Keserű Ilona, Mauer Dóra, Nádler István, Bak Imre vagy Jovánovics György alkotásai, és ez a műkereskedelmi árakban gyakran ötszörös-tízszeres áremelkedést jelentett. Nem kérdés, hogy a kelet-európai művészetre irányuló egyre nagyobb nemzetközi figyelem előtérbe helyezheti a fenti művészek későbbi alkotói periódusainak eredményeit is, sőt, a kortásaik művészetét is. A tavaly nyáron nyíló, az eredeti tervek szerint közel egy évig tartó Mauer Dóra kiállítás a londoni Tate Modern-ben fontos állomása volt ennek a folyamatnak. Nagyon fontos impulzus volt a háború utáni és kortárs piac részére a Virág Judit Galéria tematikus, kifejezetten ezt a szegmensenet célzó árverése, ahol már jól látható volt egy addig a klasszikus és modern magyar képzőművészet iránt érdeklődő gyűjtők bekapcsolódása. Korniss nemcsak az Európai Iskola vezető mestere volt, de az Iparterv generáció

meghatározó festői közül Keserű Ilona, Bak Imre, vagy Nádler István is pályájukat meghatározó művészként néznek fel rá. Korniss Dezső képeit már életében is csak kiemelkedően magas áron lehetett tőle megvásárolni, árai messze kiemelkedtek kortársai műtermi árai közül. Csak az első gyűjtőjének számító és ezért kivételes bánásmódban részesülő Kolozsváry Ernő, vagy Nudelman László volt képes jelentős Korniss anyagot összegyűjteni. Nudelman nemcsak felismerte Korniss jelentőségét, de ki is tudta fizetni az akkori átlagfizetés sokszorosát jelentő árakat, Kolozsváry pedig különleges emberi kvalitásainak köszönhetően állíthatta össze gyűjteményét. Köszönhetően a kisszámú művet számláló életműnek és a mozdíthatatlannak hitt gyűjteményeknek, jelentős Korniss kép nem került árverésre az elmúlt évtizedekben. Kivételt képez a 2005-ben árverezett, 45x30 cm nagyságú *Fuvolás* című kép, mely az akkori, jelentősen alacsonyabb árszinten mozgó műtárgypiacon 75 000 eurót meghaladó árat ért el az aukción. Jellemző a képek árszínvonalára a 2019-es Korniss kiállításra kölcsönzött művek biztosítási értéke: az 1935-ben festett *Szentendrei utca* esetében ez 120 millió forint, az 1965-ben készült *Vörös csendéletnél* pedig 80 millió forint volt. A Magyar Nemzeti Galéria 2016-ban 80 millió forintért vásárolta meg a *Tücsök tánc* című művet. Magáneladás keretében 2015-ben 300 000 euróért, azaz mai áron 105 millió forintért került új tulajdonosához a *Laokon II.* című mű. Nudelman László műgyűjtő a *Sárga kalligráfiát* 1981-ben elképesztően magas áron, 200 000 forintért vásárolta meg Kornisstól, akkor nem volt drágább kép a műtárgypiacon. De ugyanennyit fizetett az *Ördög* című képért is ugyanebben az évben. Ezért az összegért a legdrágább Rippl-Rónai vagy Vaszary életműből több remekművet lehetett vásárolni, Korniss a legmagasabbra értékelt művész volt a gyűjtők egy körében. Korniss halála után, a nyolcvanas évek közepén a Magyar Nemzeti Galéria több remekművet is vett 100 000 és 150 000 forint közötti összegért, azóta gyakorlatilag nem volt jelentős Korniss mű az aukciós piacon.

Proveniencia

A művek eredetileg Kolozsváry Ernő (1934-1999) és a képeket felajánló felesége gyűjteményében voltak, a háború utáni magyar festészet vonatkozásában a legrangosabb provenienciával rendelkeznek. Kolozsváry Ernő a II. világháború utáni magyar műgyűjtés egyik meghatározó alakja, a pápai Türr István Gimnáziumban érettségizett. 1957-ben az ELTE-n kémia-fizika szakos tanári diplomát szerzett. A Kazinczy Ferenc Gimnáziumban 33 éven keresztül tanított. Műgyűjtői tevékenységét 1960-ban, feleségével együtt kezdte. Autodidakta módon képezte magát művészettörténésszé, közben érdeklődése a szocializmusban a tiltott kategóriába tartozó művek felé fordult. Nehéz anyagi körülmények között hozta létre a hatvanas-hetvenes évek művészetét bemutató gyűjteményét, melynek törzsanyagát Korniss Dezső, Anna Margit, Egry József, Gulácsy Lajos, Deim Pál, Román György, Ország Lili, Keserű Ilona, El Kazovszkij művei reprezentálják. Kiállításokat rendezett a Győri Műcsarnokban, a Xántus János Múzeum képtárában. Szentendrén Korniss Dezső és Bálint Endre képeit állította ki. Ország Lili anyaga Tihanyban 1987-ben, Pécsen 1999-ben volt látható. A gyűjteményből egy kiállítást 1993-ban a sindelfingeni Városi Képtárban is megrendeztek. A Szombathelyi Képtár 1995-ben mutatta be a gyűjteményt. A budapesti Műcsarnokban 1998-ban szakmai és közönségsikert aratott gyűjteménye, szinte a teljes anyagát bemutatta. Ekkor jelent meg a *Modern magyar művészet a Kolozsváry-gyűjteményben* című könyv (Bp., Kolozsváry gyűjtemény Alapítvány – Műcsarnok, 1998). 1990-ben Győr város polgármesterévé választották. Megszerezte a város számára a Váczy Péter- és a Radnai-gyűjteményt is. A Városi Művészeti Múzeum, a Városi Levéltár, számos kulturális-művészeti vállalkozás megvalósítása, köztéri szobrok állításának kezdeményezése fűződik nevéhez. 1994-től műgyűjtőként és badacsonyi szőlősgazdaként tevékenykedett. A Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjével tüntették ki 1998. október 23-án. – 2001-ben posztumusz Győr város díszpolgárává választották. A szakvélemény mellékletében található mindhárom mű a Kolozsváry-gyűjtemény része volt.

A képek leírása

Az 1947-ben festett *Barbár vénusz* című mű a *Feszület II.* című kép párdarabja, mindkettő alkotás a Korniss második szentendrei korszakában készült, mikor Korniss a Vajdával közösen végzett motívum gyűjtés eredményeit dolgozta fel. Krisztus alakja csak ekkor jelenik meg Korniss művészetében, jellemzően provinciális, népi előképek nyomán. A mű kitűnő állapotban van. A kép analógiái mind közgyűjteményeinket, a BTM Fővárosi Képtár és a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményét gazdagítja.

Az eredeti Géberth keretében található *Pásztorok II.* című képen a népi életkép kornissi megújításának szép példáját látjuk. Számos művészeti párhuzam kínálkozik: a pop-art forma és színvilága, a bartóki gondolat vagy a szürrealizmus, de kép vezérmotívuma a népművészet újrafogalmazása, a modern művészetbe emelése, a népdal ritmusának megjelenítése a festészetben. Fontos itt is kihangsúlyozni az eredeti keret jelentőségét, Korniss maga választotta és a kompozíció részévé tette a kereteket, melyeket a kor legjobb műhelyében, Géberth képkeretező mesternél csináltatott.

A szakértői értékmeghatározás módszere

Az eddigi szakértői munka során felgyűlt, a szakértői adattárban található, valamint a forgalmazóknál lefolytatott szemléken összegyűjtött adatokat beépítettem az érték meghatározásába. A szakvélemény kialakításánál figyelembe vettem a szakirodalomban és az internetes adatbázisokban található adatokat is, a művészek életrajzánál a hivatalos önéletrajzokat, illetve az artportal.hu és a wikipedia.hu vonatkozó szócikkeit is használtam.

A forgalmi érték meghatározásánál figyelembe vettem az alkotó elhelyezkedését a magyar művészeti kánonban és a képek elhelyezkedését Korniss Dezső életművében. A megállapított forgalmi értékeket jelen esetben nem befolyásolta sem a képek témája, de mérete sem: mindegyik mű Korniss festészetének esszenciális, jellemző és kiemelkedő példája.

Az árak kialakításához megvizsgáltam a műtárgypiac jelenlegi helyzetét és az adott alkotóra vonatkozó kereslet és kínálat összefüggéseit.

A képek állapota szintén fontos tényező volt az érték kialakításánál. Korniss Dezső az esztétikai és formai tökély híve volt, még a legnehezebb anyagi helyzetben is a legjobb minőségű anyagokat, ecseteket, festékeket használta. Ennek, és rendkívül aprólékos és maximalizmusra törekvő festői módszerének köszönhetően képei ma is kitűnő állapotban vannak. A vizsgált művek a szemle időpontjában keretezve, egytől egyig kiállításra alkalmas állapotban voltak, restaurátori beavatkozást nem igényelnek.

Egyéb észrevételek

Korniss Dezső életművének jelentős része közgyűjteményekben van, csak rendkívül kisszámú magángyűjtő rendelkezik jelentős Korniss anyaggal, közülük is kiemelkedik a Nudelman és a Kolozsváry gyűjtemény. Kolozsváry Ernő Korniss legelső gyűjtője volt, Nudelman László pedig a legjelentősebb kollekciót hozta létre a festő műveiből. A Magyar Nemzeti Galéria kivételével egyik múzeumunk sem tudja reprezentálni a teljes eddigi életművet. A vizsgált anyag esetében kijelenthető, hogy a képek Korniss Dezső művészetének kitűnő kvalitású példái, melyek magyar közgyűjteményi elhelyezéshez méltóak.

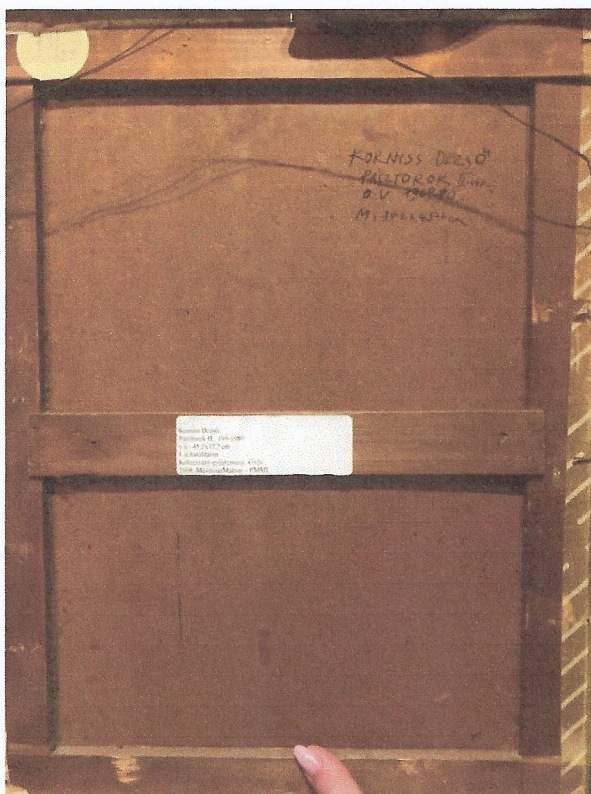
Mivel nagyon kisszámú műtárgypiaci referencia van Korniss Dezső életműve esetében, alig vannak művek magánkézben és az egész életmű sem nagy darabszámú, nincs műkereskedelmi kánon. Ugyanakkor nem kérdés, hogy a 20. század második felének magyar képzőművészetének egyik legfontosabb, iskolateremtő alakja Korniss, kinek a legmagasabb árkategóriában van a helye. Ha a magyar képzőművészet teljes spektrumán kialakult arányrendszert nézzük, Korniss legjelentősebb műveinek helyét mindenképpen a 100 milliós nagyságrendben kell kijelölnünk és az életmű gerince is a tízmilliós nagyságrendben kell elhelyezkedjen.

A szakvéleményben szereplő képek összesített bruttó alsó becsértékét 55 000 000 forintban, bruttó felső becsértékét 78 000 000 forintban határozom meg. Fenti értéksávokban történő megállapodás reális, megfelel a jelenlegi műtárgypiaci viszonyoknak. A képek eredetiségéhez nem fér kétség, mindkét mű reprodukálva van a *Csak tiszta forrásból* című MNG kiállítás katalógusában. A művek közvetlenül Korniss műterméből került a Kolozsváry Ernőékhez, provenienciájuk is megerősíti eredetiségüket. Egyértelműen kijelenthető, hogy a szakvélemény mellékletében szereplő Korniss Dezső művek mindegyike eredeti, hiteles kép, a művész sajátkezű alkotása.

Alkotás	Művész	Cím	Év	Méret	Technika	Alsó bruttó becsérték	Felső bruttó becsérték
	Korniss Dezső	Pásztorok II.	1969-80	45,2x37,7 cm	vászon, olaj	35 000 000,00 HUF	50 000 000,00 HUF
	Korniss Dezső	Barbár Vénusz	1947	67x13 cm	vászon, olaj	20 000 000,00 HUF	28 000 000,00 HUF
						55 000 000,00 HUF	78 000 000,00 HUF

 Einspach Gábor
 5520
 Gazdasági Szakértő

Einspach Gábor
 5549
 Képzőművészeti Szakértő